

SVENSKT NÄRINGSLIV

Utbildningsdepartementet

Vår referens/dnr:

2020-152

111 51 Stockholm

Er referens/dnr:

U2020/04429/GV

2020-11-26

Remissvar

Bygga, bedöma, betygsätta – betyg som bättre motsvarar elevernas kunskaper

Svenskt Näringsliv har givits möjlighet att inkomma med synpunkter på ovan rubricerat betänkande.

Trots att mycket är bra med gymnasieskolan finns det också många utmaningar och problem. Vi kan se många exempel på högskolor och universitet som larmar om att nybörjarstudenters kunskaper är sämre idag än tidigare. Det finns också många exempel på arbetsgivare som upplever att nyexaminerade gymnasieelevers kunskaper inte är tillräckliga. Eleverna i gymnasieskolan måste helt enkelt nå längre än vad de gör idag. Att enbart införa ett nytt betygssystem lär inte lösa dagens problem. Men Svenskt Näringsliv förutsätter att införandet av ett nytt betygssystem sätter igång rätt processer och rätt utvecklingsarbete för att för att elevernas kunskaper ska förbättras liksom resultaten i skolan.

Ett betygssystem spelar stor roll för skolan. Med betygen ska eleverna komma in på rätt program på gymnasieskolan, på rätt högskoleutbildning eller skaffa sig rätt jobb. Betygen är också viktiga för att kunna utvärdera skolsystemet och jämföra skolor och utbildningar med varandra. Betygen är också viktiga för arbetsgivare när nya medarbetare ska rekryteras.

Därför behöver ett betygssystem vara:

- Långsiktigt hållbart
- Transparent, begripligt och förutsägbart
- Rättssäkert

Det behöver också uppmuntra till flit och ansträngning. Mot den bakgrunden, och för att tydliggöra vad som ska uppnås, bör betygen beskrivas från A till E och inte som i utredningen E till A.

Svenskt Näringsliv vill särskilt lyfta fram:

Det kommer krävas ett stort utvecklingsarbete för att implementera ett ämnesbetygssystem i gymnasieskolan. För Svenskt Näringsliv är det av central betydelse att arbetet börjar i rätt ände och utgår från programmålen och examensmålen. Är programmål och examensmål rätt kommer det bli enklare att utforma ämnen i gymnasieskolan.

Det måste också säkerställas att mindre kurser i dagens gymnasieskola, som inte kan omvandlas till större ämnen, finns kvar i gymnasieskolan efter reformen. Det gäller till exempel entreprenörskap och vissa yrkeskurser. Svenskt Näringsliv anser också att kursen entreprenörskap ska finnas valbart för samtliga elever i gymnasieskolan och att gymnasieförordningen ändras för att åstadkomma detta.

Svenskt Näringsliv anser att Skolverket ska ta fram programspecifika stöd i samtliga gymnasiegemensamma ämnen och som har bäring på programmålen. Det är viktigt att öka relevansen för eleverna på alla program.

Var femte elev på de nationella programmen tar inte examen på utsatt tid. Inrättandet av ett nytt, ämnesutformat, betygssystem måste också syfta till att öka genomströmningen, med bibehållna kvalitetskrav, och förbättra resultaten i gymnasieskolan. Gymnasieskolan ska förbereda eleverna för framtiden och då behöver anställningsbarhet och förmåga att klara av högre studier vara i fokus.

För Svenskt Näringsliv är det av stor vikt med ett nära samarbete mellan gymnasieskolan och vuxenutbildningen. Det betyder att gymnasieskolans struktur, till exempel betygssystemet, måste underlätta ett samarbete. Det ökar både flexibiliteten och effektiviteten i de båda utbildningsformerna.

De senaste åren har också branscherna tillsammans med Skolverket arbetat fram yrkespaket för vuxenutbildningen. Det är viktigt att det arbetet kan fortsätta utvecklas inom ramen för ett ämnesbetygssystem.

Under remisstiden fick Skolverket i uppdrag att förbereda ett framtida införande av ämnesbetyg. Svenskt Näringslivs syn på det uppdraget finns i bilaga 1.

För branschspecifika kommentarer hänvisar Svenskt Näringsliv till respektive medlemsorganisations remissvar.

Synpunkter på utredningens förslag

11.1 Gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska vara ämnesutformade

Svenskt Näringsliv tillstyrker utredningens förslag. En ämnesutformad gymnasieskola har potential att öka progressionen samt att möjliggöra för elever att få mer tid till ämnesfördjupning innan betyget sätts. En ämnesutformad gymnasieutbildning kan också medföra att lärare kan bedriva en mer långsiktig undervisning.

Det är ett stort och omfattande arbete att gå från en kursutformad till en ämnesutformad gymnasieskola. Svenskt Näringsliv förutsätter att implementeringen av reformen kommer att vara effektivt och hålla hög kvalitet. Det är också viktigt att branscher och andra relevanta aktörer involveras i arbetet.

11.2 Ämnesbetyg i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan

Svenskt Näringsliv tillstyrker utredningens förslag. Vi delar också utredningens analys om att det inte finns något perfekt betygssystem. Både ämnesbetyg och kursbetyg har flera uppenbara fördelar och nackdelar. Mycket kommer att avgöras av hur reformen genomförs.

Svenskt Näringsliv ser positivt på att dagens gymnasiepoäng och gymnasieexamen behålls.

11.3 En modell för ämnesbetyg i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan

Svenskt Näringsliv tillstyrker utredningens förslag.

11.3.2 Ämnen ska delas in i nivåer

Svenskt Näringsliv tillstyrker utredningens förslag.

11.3.3 Betyg i ämnet ska sättas efter varje nivå

Svenskt Näringsliv tillstyrker utredningens förslag. Däremot ser Svenskt Näringsliv en risk för att det kommer uppstå problem med taktiska val och att elever avstår från att läsa mer avancerade nivåer inom ämnen för att inte riskera underkänt eller ett sänkt betyg. Svenskt Näringsliv anser att det behöver finnas en tydlig process vid införandet av ett nytt betygssystem för att under implementeringsfasen kunna korrigera problem som upptäcks. Rimligen behöver också det nya betygssystemet utvärderas tidigt.

11.4 Ämnen och ämnesplaner behöver ses över

Svenskt Näringsliv tillstyrker förslaget. När ämnen och ämnesplaner ses över är det viktigt att Skolverket utgår från respektive programs examensmål. De måste i sin tur ligga till grund för hur ämnen och nivåer utformas. I det arbetet är det en förutsättning att Skolverket involverar branscher och nationella programråd. Det gäller särskilt arbetet med examensmålen.

Svenskt Näringsliv vill i sammanhanget betona att det är viktigt att gymnasieskolan är flexibel, utifrån flera olika aspekter. Gymnasieskolans utformning måste såväl underlätta övergången för elever som går från ett introduktionsprogram till ett nationellt program som uppmuntra grundskoleelever att läsa gymnasieämnen. Utformningen bör fungera väl i förhållande till vidareutbildning i form av ett fjärde tekniskt år. Det ska också vara enkelt för elever på högskoleförberedande program som inte har ambitionen att studera vidare på högskolan att läsa in yrkesämnen, underlätta för elever som vill läsa utökat program, samt underlätta ökad samverkan mellan gymnasieskolan och vuxenutbildningen och utvecklandet av fler och bättre yrkespaket.

Vid ämnesutformningen på yrkesprogrammen bör särskild hänsyn tas till befintliga yrkesprov och branschvalideringar. Det är viktigt för att säkerställa elevernas anställningsbarhet och för att utbildningarna ska möta branschkraven. På motsvarande vis är det viktigt att säkerställa att de högskoleförberedande programmen möter högskolans krav på förkunskaper.

Svenskt Näringsliv anser att Skolverket ska ta fram programspecifika stöd i samtliga gymnasiegemensamma ämnen och att stöden ska ha bäring på respektive programs examensmål. Det är viktigt att öka relevansen för eleverna på alla program samt att lärarna har tillräckligt stöd i det arbetet.

11.6.1 Det ska fortsatt vara smidiga övergångar mellan gymnasieskolan och vuxenutbildningen

Svenskt Näringsliv tillstyrker förslaget. Det är angeläget att systemen för gymnasieskolan och vuxenutbildningen är gemensamma. För att öka flexibiliteten, kvaliteten och effektiviteten behöver samarbetet mellan gymnasieskolan och vuxenutbildningen öka framöver. Därför är det viktigt att konstruera betygssystemet så att samarbetet underlättas.

11.7.2 Fokus på uppföljning av undervisningstiden inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet

Svenskt Näringsliv tillstyrker utredningens förslag. Tiden i skolan måste utnyttjas mer effektivt. Det är viktigt att heltidsstudier verkligen är studier på heltid. Idag erbjuder gymnasiet inte mer än 20–23 lärarledda timmar i veckan. För att fler ska ta sig igenom utbildningen behöver den pedagogiskt planerade tiden öka.

12.5 Godkäntgränsen i den obligatoriska skolan bör utredas

Svenskt Näringsliv anser att det är viktigt att det finns en godkäntgräns i grundskolan, så att det är tydligt vad eleverna ska klara av för att vara väl rustade för gymnasieskolan. Däremot kan det behövas vidare utredning kring behörighetskraven till gymnasieskolan och även att det säkerställs att eleverna får tillräckligt stöd för att nå grundskolans mål.

13.1 Elevens kunskapsnivå under betyget E ska synliggöras med ytterligare ett underkänt betyg

Under förutsättning att betyget Fx bidrar till att öka elevernas resultat och uppmuntrar till flit och ansträngning så att E-nivån motsvarar kraven på anställningsbarhet och förmågan att klara av högskolestudier så anser Svenskt Näringsliv att regeringen bör överväga att föreslå att ett betygssteg Fx inrättas.

14.1.3 Det bör finnas rutiner för skolans bedömningspraktik

Svenskt Näringsliv delar utredningens bedömning att rektorn ska verka för att det ska finnas förutsättningar för en likvärdig bedömningspraktik på skolan. På yrkesprogrammen bör de lokala programråden kunna vara ett stöd till rektorn i det arbetet. Troligen behöver rektorn också nationellt stöd. Skolverket bör ta fram sådant stödmaterial och de nationella programråden bör inkluderas i det arbetet.

17 Insatser för att motverka betygsinflation och olikvärdig betygssättning

Svenskt Näringsliv delar utredningens bedömning. Det är av stor vikt att betygen i skolan är rättvisande och korrekta. Betygsinflation är mycket problematisk. Den leder till orättvisa mellan elever och till att ansträngning inte premieras tillräckligt. Att betygen är träffsäkra är också viktigt för Sverige. Om inte de mest lämpade antas till den högre utbildningen eller anställs försämras utbildningskvaliteten liksom kompetensförsörjningen till företag och offentlig sektor.

Bedömning och betygssättning är svårt. Men alla måste kunna lita på att samma kunskaper inte resulterar i olika betyg. Därför är det viktigt att verktyg för att minska betygsinflation och olikvärdig betygssättning kommer på plats så snabbt som möjligt.

Svenskt Näringsliv anser också att de nationella proven bör användas som "ankare" för att reglera betygen så att endast begränsade avvikelser på skolnivå får göras från resultaten på de nationella proven. Samtidigt måste proven hålla hög kvalitet vad gäller innehållet, vara jämförbara över åren och rättas externt.

Flera branschorganisationer arbetar med att kvalitetssäkra gymnasieutbildningarna med yrkesprov och ser goda effekter av det arbetet. De principerna bör också kunna användas för att motverka betygsinflation. Svenskt Näringsliv anser också att det är viktigt att nationella proven i de gymnasiegemensamma ämnena kan användas på de högskoleförberedande programmen både för att motverka betygsinflation och bättre säkerställa att eleverna är väl förberedda för högre studier.

FÖRENINGEN SVENSKT NÄRINGSLIV

Johan Britz

Johan Olsson

Bilaga 1 Regeringsuppdrag att förbereda ett framtida införande av ämnesbetyg

Den 9 november 2020 gav regeringen Skolverket i uppdrag att förbereda ett framtida införande av ämnesbetyg. I uppdraget ingår även att undersöka möjligheterna för elever på alla yrkesprogram att läsa de ämnen som krävs för att få grundläggande behörighet till högskolestudier. Med anledning av detta vill Svenskt Näringsliv med medlemsorganisationer lyfta ett antal aspekter.

Vi vill att det ska vara enkelt att läsa in den grundläggande högskolebehörigheten för de elever som vill. Den grundläggande högskolebehörigheten bör ingå på samtliga gymnasieprogram men ska på yrkesprogrammen alltid kunna väljas bort eller bytas ut mot fler yrkesämnen.

I Skolverkets uppdrag ingår alltså att *”undersöka möjligheter att skapa reellt utrymme för elever på alla yrkesprogram, oavsett yrkesutgång, att läsa de ämnen som krävs för grundläggande behörighet till högskolestudier”*.

Det förutsätter att det idag finns luft i programmen och att en övergång till ämnesbetyg skulle effektivisera utbildningarna. Det är möjligt att så är fallet, och det måste i så fall respektive nationellt programråd vara delaktiga i att avgöra. Svenskt Näringsliv vill dock påminna om att det idag är 72 procent av eleverna på yrkesprogrammen som tar examen på utsatt tid. Om det skulle finnas luft i programmen bör den tiden i första hand användas till att fler elever tar examen. Ökade möjligheter till högskoleförberedande kurser bör därför ligga utöver omfattningen av dagens utbildning.

Skolverket ska slutredovisa sitt uppdrag 1 juni 2022. Betygsutredningens förslag är att ämnesbetyg ska börja tillämpas på utbildning som påbörjas efter den 30 juni 2024. Det är alltså eventuellt först höstterminen 2024 som förslaget om högskolebehörighet på yrkesprogrammen finns på plats. Det är onödigt långt bort i framtiden.

Det är bra att det pågår ett arbete för att hitta den bästa långsiktiga lösningen på frågan, men till dess att den är utredd behövs en betydligt snabbare lösning. En sådan tillfällig lösning behöver komma på plats omgående.

Vi anser att den lösningen redan är utredd och att den grundläggande högskolebehörigheten ska finnas med i yrkesprogrammen från början men att den kan väljas bort eller bytas ut mot yrkeskurser och programmets omfattning ökas till 2800 poäng. Delar av proposition 2017/18:184 om *”Ökade möjligheter till grundläggande behörighet på yrkesprogram”* bör utgöra grund för en sådan proposition till riksdagen.